EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 29.4.2026.
COM(2026) 174 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o napretku ostvarenom u provedbi Direktive 2014/89/EU o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja

Drugo izvješće

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o napretku ostvarenom u provedbi Direktive 2014/89/EU o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja

Drugo izvješće

SADRŽAJ

1. Uvod....2
2. Napredak u provedbi od posljednjeg izvješća....3
   - 2.1. Donošenje i preispitivanje prostornih planova morskog područja....3
   - 2.2. Ispunjavanje zahtjeva za prostorne planove morskog područja utvrđenih Direktivom o prostornom planiranju morskog područja....6
     - 2.2.1. Članak 5. stavak 1. – Primjena pristupa utemeljenog na ekosustavima....7
     - 2.2.2. Razmatranje okolišnih, gospodarskih, socijalnih i sigurnosnih aspekata....9
     - 2.2.3. Promicanje usklađenosti....10
     - 2.2.4. Interakcije kopna i mora....11
     - 2.2.5. Sudjelovanje dionika i javnosti....12
     - 2.2.6. Upotreba najboljih dostupnih podataka i razmjena podataka....14
     - 2.2.7. Suradnja među državama članicama i na razini morskog bazena....15
     - 2.2.8. Suradnja s trećim zemljama....16
   - 2.3. Problemi u provedbi....17
3. Daljnji koraci....18

1. UVOD

Ovo je drugo izvješće Europske komisije Europskom parlamentu i Vijeću u skladu s člankom 14. stavkom 2. Direktive 2014/89/EU o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja („Direktiva o prostornom planiranju morskog područja"). U njemu se iznosi pregled napretka koji su države članice ostvarile u provedbi Direktive o prostornom planiranju morskog područja od 2022.[1], kad je objavljeno prvo izvješće Komisije. U skladu s obvezama izvješćivanja na temelju članka 14. stavka 2. u njemu se iznosi činjenični i analitički pregled napretka.

U izvješću se posebna pozornost posvećuje:

- napretku koji su države članice ostvarile u donošenju, preispitivanju i ažuriranju svojih prostornih planova morskog područja,
- provedbi ključnih zahtjeva za planiranje iz Direktive o prostornom planiranju morskog područja, uključujući pristup utemeljen na ekosustavima, uzimanje u obzir okolišnih, gospodarskih, socijalnih i sigurnosnih aspekata, interakcije kopna i mora, usklađenost s drugim politikama, sudjelovanje dionika, upotrebu podataka i suradnju unutar EU-a i s trećim zemljama,
- novim obrascima te razlikama među državama članicama i problemima koji su im zajednički pri prelasku prostornog planiranja morskog područja iz početne faze donošenja na sljedeće cikluse planiranja.

Analiza Komisije pokazuje da provedba Direktive o prostornom planiranju morskog područja doseže fazu zrelosti u cijelom EU-u. Trenutačno je 20 od 22 obalne države članice donijelo barem jedan prostorni plan morskog područja, a mnoge od njih već preispituju, revidiraju ili ciljano ažuriraju svoje planove. Nekoliko država članica ulazi u svoj drugi ili treći ciklus planiranja, što upućuje na prelazak s početne pripreme prostornih planova morskog područja na rutinsku provedbu, praćenje i reviziju radi prilagodbe.

Ovo se izvješće prvenstveno temelji na prostornim planovima morskog područja i povezanoj dokumentaciji koje su dostavile države članice, informacijama dostupnima putem Europske platforme za prostorno planiranje morskog područja[2] i dokazima prikupljenima u okviru popratne studije izrađene za Komisiju, dijaloga o provedbi[3], dokumentima Komisije[4] te

[1] COM/2022/185 final Izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću o napretku ostvarenom u provedbi Direktive 2014/89/EU o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja.

[2] Studija o provedbi Direktive 2014/89/EU o prostornom planiranju morskog područja u državama članicama EU-a.

[3] Dijalog o provedbi Direktive o prostornom planiranju morskog područja s povjerenikom Costasom Kadisom – oceani i ribarstvo.

[4] Evaluacija Okvirne direktive o morskoj strategiji, SWD(2025) 50.

projektima i drugim izvorima[5]. Sve to zajedno čini analitičku osnovu za procjenu iznesenu u ovom izvješću.

2. NAPREDAK U PROVEDBI OD POSLJEDNJEG IZVJEŠĆA

2.1. Donošenje i preispitivanje prostornih planova morskog područja

Člankom 15. stavkom 3. Direktive o prostornom planiranju morskog područja od država članica zahtijeva se da do 31. ožujka 2021. donesu prostorne planove morskog područja i o tome obavijeste Komisiju i predmetne države članice u roku od tri mjeseca od njihove objave (članak 14. stavak 1.).

U ovom se odjeljku iznosi sažet pregled napretka postignutog u provedbi prostornih planova morskog područja od prethodnog izvješća Komisije, koji se odnosi na razdoblje od 3. svibnja 2022. do 1. siječnja 2026.

Unatoč tome što je u Direktivi o prostornom planiranju morskog područja utvrđeno da je rok 31. ožujka 2021., u cijelom EU-u i dalje se primjenjuju različiti rokovi i pristupi za donošenje i reviziju prostornih planova morskog područja. Do krajnjeg roka za prikupljanje dokaza **20 od 22 obalne države članice** donijelo je prostorne planove morskog područja, pri čemu se donošenje znatno ubrzalo od 2022. Osam država članica donijelo je svoje planove u razdoblju od 2022. do 2024., dok su Portugal i Danska u istom razdoblju dovršili postupak donošenja i proveli prva ažuriranja[6]. Kako bi se osigurala provedba Direktive o prostornom planiranju morskog područja, Komisija je od 2021. do 2023. pokrenula osam postupaka zbog povrede[7], od kojih je šest zaključeno nakon što su predmetne države članice uspješno donijele svoje prostorne planove morskog područja. **Grčka i Hrvatska**[8] tek trebaju donijeti plan koji obuhvaća sve morske vode, iako je rad na tome i dalje u tijeku u obje te države članice. Komisija blisko surađuje s tim državama članicama kako bi im pomogla da što prije donesu svoje prostorne planove morskog područja.

Razlozi za kašnjenja u ispunjavanju roka 2021. uglavnom su bili dugotrajni postupci (npr. procjene utjecaja na okoliš i koordinacija među institucijama), složeno upravljanje, poremećaji uzrokovani pandemijom bolesti COVID-19 te politički ili geopolitički čimbenici. U nekim su

---

5 Vidjeti, na primjer, Zaucha i dr., *Implementing the EU MSP Directive: Current status and lessons learned in 22 EU Member States*, *Marine Policy*, 2025.

6 Bugarska (2023.), Danska (2023.), Estonija (2022.), Španjolska (2023.), Francuska (2022.), Italija (2024.), Cipar (2023.), Portugal (podzona Azori, 2024.), Rumunjska (2023.) i Švedska (2022.).

7 Od 2021. do 2023. postupci zbog povrede pokrenuti su protiv Bugarske, Grčke, Španjolske, Hrvatske, Italije, Cipra, Portugala i Rumunjske zbog neispunjavanja obveze donošenja prostornih planova morskog područja i njihova dostavljanja Komisiji u skladu s Direktivom o prostornom planiranju morskog područja. Postupci protiv Bugarske (INFR(2022)2025) i Španjolske (INFR(2022)2027) zaključeni su 2023. Postupci protiv Cipra (INFR(2021)2227), Portugala (INFR(2023)2042) i Rumunjske (INFR(2021)2224) zaključeni su 2024. Postupak protiv Italije (INFR(2021)2223) povučen je sa Suda u prosincu 2024. I dalje se vode samo postupci protiv Hrvatske (INFR(2021)2225) i Grčke (INFR(2021)2226).

8 Kad je riječ o Grčkoj, Sud Europske unije donio je 27. veljače 2025. presudu u predmetu C-128/24 (Europska komisija/Helenska Republika), u kojoj je utvrdio da Grčka nije ispunila svoje obveze na temelju Direktive o prostornom planiranju morskog područja. Grčka je u travnju 2025. odobrila nacionalnu prostornu strategiju za morski prostor, uključujući karte morskih područja. Dogovoren je vremenski okvir za donošenje cjelovitog plana, koji još nije donesen.

slučajevima razlozi za kašnjenja uglavnom bili administrativni te su planovi doneseni ubrzo nakon isteka roka.

Većina zemalja koje su rano donijele planove sad provodi cikluse preispitivanja ili revizije. Nekoliko država članica već je pokrenulo cjelovita preispitivanja (npr. Belgija, Bugarska, Španjolska, Francuska, Nizozemska, Švedska), dok su druge dovršile privremene evaluacije ili utvrdile planove predstojećih preispitivanja (npr. Njemačka, Estonija, Latvija, Litva, Malta, Poljska).

Općenito, utvrđen je napredak u prelasku iz faze početnog donošenja na fazu ciljanih ažuriranja i prvih cjelovitih ciklusa preispitivanja. S druge strane, dvije države članice koje još nisu donijele prostorne planove morskog područja nastavljaju raditi na tome.

Tablica 1: Trenutačno stanje postupaka donošenja i revizije prostornih planova morskog područja za 22 obalne države članice[9]

Država članica	Datum donošenja trenutačnog plana	Prethodni planovi	Postupci revizije i dodatni planovi raspodjele prostora
Belgija	svibanj 2019.	Prvi doneseni prostorni plan morskog područja: ožujak 2014.	U tijeku je priprema 3. prostornog plana morskog područja Belgije (2026. – 2032.) – revizija prostornog plana morskog područja započela je 2023., a nakon radionice provedeno je javno savjetovanje. Novi plan donijet će se 2026.
Bugarska	svibanj 2023.	/	Studija izvedivosti provedena je 2023. i 2024. Službeno ažuriranje trebalo bi biti dovršeno do kraja 2027.
Hrvatska	postupak je u tijeku	/	/
Cipar	prosinac 2023.	/	Trenutačno se ne provodi preispitivanje.
Danska	2023.[10]	/	Izmijenjen je 2024. (službeni dodatak prostornom planiranju morskog područja), prvenstveno kako bi se integrirali novi ciljevi za energiju na moru i bioraznolikost, a 2025. donesena je izmjena Zakona o prostornom planiranju morskog područja kojom se uvodi program za privremene testne i istraživačke projekte izvan određenih područja.
Estonija	svibanj 2022.	/	U tijeku je praćenje i preispitivanje godišnjeg akcijskog plana. Formalni postupak preispitivanja predviđen za razdoblje 2026. – 2027. u okviru petogodišnjeg ciklusa preispitivanja koji se zahtijeva nacionalnim pravom.
Finska	prosinac 2020.	/	Revizija je započela u siječnju/veljači 2024.; plan će se ažurirati/donijeti do 2027.

[9] Detaljnije informacije i poveznice na nacionalne planove mogu se pronaći na stranici Zemlje |Europska platforma za prostorno planiranje morskog područja.

[10] Danska je 2021. pokrenula javno savjetovanje o svojem prvom prostornom planu morskog u trajanju od šest mjeseci. Nacrt plana bio je pravno obvezujući od trenutka njegove objave radi savjetovanja. Objavljen je 2023. kao izvršna uredba.

Država članica	Datum donošenja trenutačnog plana	Prethodni planovi	Postupci revizije i dodatni planovi raspodjele prostora
Francuska	drugi dio (strateški dokumenti): studeni 2025.	prvi dio: 2019. drugi dio: svibanj 2022.	Nakon odobravanja nacionalne strategije u lipnju 2024. Francuska je nedavno revidirala strateški dio svojih prostornih planova morskog područja kako bi odredila nova područja, posebno za odobalne vjetroelektrane i „strogo" zaštićena područja, te unijela druge povezane izmjene.
Njemačka	rujan 2021.	Prvi doneseni prostorni plan morskog područja: 2009.	Plan razvoja lokacije u kojem se opisuje strategija pomorskog sektora za energiju vjetra na moru objavljen je 2025. Revizija njemačkog prostornog planiranja morskog područja u sredini programskog razdoblja koja je u tijeku trebala bi biti dovršena 2026.
Grčka	postupak je u tijeku	/	/
Irska	lipanj 2021.	/	Plan za morsko područje južne obale donesen u listopadu 2024. (utvrđuju se područja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na moru kako bi se do 2030. ostvario kapacitet od 5 GW za energiju vjetra na moru).
Italija	rujan 2024.	/	Trenutačno se ne provodi preispitivanje.
Latvija	svibanj 2019.	/	Izvješće o privremenoj evaluaciji doneseno je u listopadu 2024. Postupak preispitivanja trebao bi započeti u jesen 2025.
Litva	rujan 2021.	Prvi doneseni prostorni plan morskog područja: lipanj 2015.	Plan bi se trebao preispitati 2030. U tematskom planu i strateškoj procjeni utjecaja na okoliš iz 2024. navedeni su lokacije odobalnih vjetroelektrana i veze s obalom.
Malta	srpanj 2015.	/	Provedeno je početno interno preispitivanje. U tijeku je kontinuirana provedba dok se čekaju vladine smjernice za sljedeće korake.
Nizozemska	ožujak 2022.	Prvi doneseni prostorni plan morskog područja: 2009.[11] Drugi doneseni plan: prosinac 2015.[12]	U tijeku je djelomična revizija Programa za Sjeverno more (2022. – 2027.) kako bi se, među ostalim, ostvarili viši ciljevi za energiju iz obnovljivih izvora na moru. Nacrt djelomične revizije podnesen je Parlamentu 22. travnja 2025. Javno savjetovanje pokrenuto je 19. svibnja 2025., a očekuje se da će završiti 2026.
Poljska	travanj 2021., s tehničkom izmjenom u		Međuevaluacija je objavljena 9. svibnja 2025. i donesena je odluka o ažuriranju. Ministarstvo traži financijska sredstva, a opsežna ažuriranja započet će 2026. (ovisno o raspoloživosti proračunskih sredstava) i očekuje se da će trajati od dvije i pol do tri

[11] Dokument o politici za Sjeverno more za razdoblje 2009. – 2015.

[12] Drugi prostorni plan, dokument o politici za Sjeverno more za razdoblje 2016. – 2021., ažurirana je verzija dokumenta za razdoblje 2009. – 2015.

Država članica	Datum donošenja trenutačnog plana	Prethodni planovi	Postupci revizije i dodatni planovi raspodjele prostora
	prosincu 2022.[13]		godine.
Portugal	prosinac 2019. (kopno i Madeira) i listopad 2024. (Azori)	/	Plan dodjele za energiju iz obnovljivih izvora na moru (PAER, 2025.) automatski je povezan s planom *Plano de Situacão do Ordenamento do Espaço Maritimo Nacional* (PSOEM).
Rumunjska	studeni 2023.	/	Trenutačno se ne provodi preispitivanje.
Španjolska	veljača 2023.	/	Preispitivanje je pokrenuto 2024.; svih pet planova za svaku od pet španjolskih morskih podzona mora se revidirati do zakonskog roka 31. prosinca 2027.
Slovenija	srpanj 2021.	/	Trenutačno se ne provodi preispitivanje. Sljedeća službena revizija očekuje se 2031., a pripremne aktivnosti započet će 2029.
Švedska	veljača 2022.	/	Planovi su revidirani kako bi se, među ostalim, ispunili novi ciljevi za razvoj energije vjetra na moru i uspostavila zaštićena morska područja; prijedlozi izmjena planova podneseni su vladi u siječnju 2025.

2.2. Ispunjavanje zahtjeva za prostorne planove morskog područja utvrđenih Direktivom o prostornom planiranju morskog područja

U sljedećim odjeljcima ocjenjuje se kako su države članice ispunile minimalne zahtjeve utvrđene u Direktivi o prostornom planiranju morskog područja. Analiza se temelji na relevantnim odredbama Direktive i u njoj se ispituju pristupi primijenjeni u nacionalnim prostornim planovima morskog područja i povezanim provedbenim okvirima.

Direktivom o prostornom planiranju morskog područja uspostavljen je fleksibilan okvir, ne temelju kojeg države članice imaju veliku slobodu odlučiti na koji će način ispuniti zahtjeve iz Direktive u skladu sa svojim nacionalnim ustavnim odredbama, administrativnim strukturama, pravnim sustavima i posebnim obilježjima morskog područja. Zbog toga su države članice donijele različite modele planiranja, mehanizme upravljanja i tehnička rješenja za provedbu odredbi iz Direktive.

Usporedna opažanja i upućivanja na različite razine ili oblike provedbe u sljedećim odjeljcima stoga su opisne i analitičke prirode. Njihova je svrha olakšati usporedbu, utvrditi trendove i istaknuti obrasce provedbe u cijelom EU-u. U slučajevima u kojima su odabrani različiti pristupi nema naznaka da je riječ o neusklađenosti ili nezadovoljavajućoj provedbi.

[13] Nakon pravne prijetnje kanadskog koncesionara za naftu i plin čija su prava u zapadnom Pomeranskom moru izostavljena iz plana za 2021. revizijom prostornog plana morskog područja iz 2022., koja se smatra „tehničkom izmjenom", prilagođena su tri slivna područja kako bi se uključile aktivnosti, čime su izbjegnuti zahtjevi za naknadu i potreba za novom strateškom procjenom utjecaja na okoliš ili javnim savjetovanjem.

2.2.1. Članak 5. stavak 1. – Primjena pristupa utemeljenog na ekosustavima

Općenito, države članice navele su da primjenjuju pristup utemeljen na ekosustavima za prostorno planiranje morskog područja, u skladu s člankom 5. stavkom 1. Direktive o prostornom planiranju morskog područja. Međutim, u praksi se opseg primjene tog pristupa i njegova dosljedna primjena znatno razlikuju među zemljama i ovise o različitim ustavnim, administrativnim i regulatornim strukturama. Pristup utemeljen na ekosustavima općenito se navodi kao vodeće načelo u ciljevima prostornih planova morskog područja i uglavnom se provodi popratnim postupcima procjene utjecaja na okoliš.

Strateška procjena utjecaja na okoliš[14] postala je glavni način primjene pristupa utemeljenog na ekosustavima u cijelom EU-u. Polazne vrijednosti za okoliš, analize pritisaka, procjena alternativa i mjere ublažavanja obično se temelje na ekološkim komponentama i ljudskim pritiscima, često na temelju deskriptora iz Okvirne direktive o morskoj strategiji[15] (ODMS) i okvira za praćenje. U mnogim je slučajevima strateška procjena utjecaja na okoliš, prema potrebi zajedno s odgovarajućom procjenom[16], glavni izvor dokaza da su interakcije ekosustava, kumulativni pritisci i ograničenja radi zaštite okoliša razmotreni na strateškoj razini.

Stoga se u većini planova pristup utemeljen na ekosustavima primjenjuje postupovno, a ne na temelju izričitih pravila o određivanju zona na temelju ekosustava ili pragova uključenih u pisani opis plana. Mjera u kojoj pristup utemeljen na ekosustavima utječe na odluke o prostornom planiranju znatno se razlikuje među državama članicama. U mnogim država članica nalazi na temelju strateške procjene utjecaja na okoliš jasno su bili temelj za određivanje zona, zaštitne mjere, uvjete ili izuzeća za posebne upotrebe (posebno za energiju na moru, vađenje sirovina i plovidbu). U drugima se taj pristup i dalje primjenjuje na općenitijoj razini i očekuje se da će se ograničenja radi zaštite okoliša uzimati u obzir prvenstveno u fazi odobrenja projekta na temelju naknadnih procjena utjecaja na okoliš.

Države članice primjenu pristupa utemeljenog na ekosustavima uglavnom temelje na postojećim okvirima za okoliš EU-a, posebno na Okvirnoj direktivi o morskoj strategiji, zakonodavstvu o mreži Natura 2000 i nacionalnim sustavima praćenja stanja mora. Često se navodi usklađivanje s ciljevima dobrog stanja okoliša, ali samo neki planovi obuhvaćaju to usklađivanje u obliku strukturiranih okvira za procjenu na temelju deskriptora ili analiza kumulativnog učinka koje izravno utječu na odluke o prostornom planiranju[17]. U drugim su planovima upućivanja na funkcioniranje i otpornost ekosustava uglavnom narativna. Primjena

---

[14] U skladu s Direktivom 2001/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš.

[15] Direktiva 2008/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u području politike morskog okoliša (Okvirna direktiva o morskoj strategiji)

[16] U skladu s Direktivom 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (kodificirana verzija izvorne Direktive 79/409/EEZ) i Direktivom Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore.

[17] To je opažanje potkrijepljeno Komisijinom evaluacijom provedbe Okvirne direktive o morskoj strategiji. U konačnom izvješću (COM(2020)259) navodi se da je napredak u utvrđivanju graničnih vrijednosti za utvrđivanje dobrog stanja okoliša spor i da postoje znatne razlike u načinu na koji države članice definiraju i utvrđuju dobro stanje okoliša za sve deskriptore, što upućuje na to da je utvrđivanje deskriptora i dalje nepotpuno i neujednačeno kao osnova za procjenu.

tog pristupa odražava i razlike u modelima upravljanja. Centralizirani sustavi pitanja u pogledu ekosustava obično uključuju na temelju procjena utjecaja na okoliš na nacionalnoj razini. S druge strane, u višerazinskim ili saveznim sustavima primjena tog pristupa raspodijeljena je na nacionalne i podnacionalne postupke, što ponekad dovodi do neujednačene primjene u različitim morskim bazenima. Pristupi prostornom planiranju temeljeni na morskim bazenima ili fasadama pomogli su nekim državama članicama u tome da procjene ekosustava prilagode regionalnim ekološkim uvjetima, čime se podupire lokaliziranija primjena pristupa utemeljenog na ekosustavima.

Uspješni primjeri iz prakse[18]:

- Irska je provela stratešku procjenu utjecaja na okoliš temeljenu na ciljevima u kojoj je svaka politika za donošenje nacionalnog okvira za prostorno planiranje morskog područja ispitana u odnosu na strateške okolišne ciljeve koji obuhvaćaju sve aspekte iz Direktive o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš (bioraznolikost, zdravlje ljudi, voda, klima, krajobraz, kulturna baština itd.). Strateška procjena utjecaja na okoliš pruža dokaze o potpunom pregledu i utvrđivanju opsega i iterativnom testiranju na temelju ciljeva strateške procjene utjecaja na okoliš te uključuje integriranu izjavu o utjecaju mreže Natura i odgovarajuću ocjenu. U izjavi o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš objašnjava se kako su savjetovanje i procjena utjecali na izmjenu nacionalnog okvira za prostorno planiranje morskog područja. To je primjer u kojem je strateška procjena utjecaja na okoliš jasno utjecala na sadržaj plana;
- u strateškoj procjeni utjecaja na okoliš Danske iz 2023. svaka izmjena prostornog plana morskog područja procijenjena je u odnosu na svih 11 deskriptora iz Okvirne direktive o morskoj strategiji, pri čemu su se koristile tablice pritiska za određeni deskriptor kako bi se ispitalo kako uklanjanje područja akvakulture i vađenja sirovina ili širenje zona energije iz obnovljivih izvora na moru i skladištenja CO_2 utječe na dobro stanje okoliša. Tim strukturiranim pristupom jača se izravna veza između analize pritiska, ciljeva u pogledu dobrog stanja okoliša i konačnih odluka o zoniranju;
- u strateškoj procjeni utjecaja na okoliš Estonije analiza pritiska na temelju Okvirne direktive o morskoj strategiji kombinira se s modeliranjem kumulativnog učinka (PlanWise4Blue)[19]. Rezultati modela koji pokazuju visok rizik za ptice i šišmiše, posebno zbog razvoja klastera vjetroelektrana u Riškom zaljevu, doveli su do premještanja područja za proizvodnju energije vjetra i uvođenja ciljanih mjera ublažavanja za rudarstvo, akvakulturu i obrambene aktivnosti.

Općenito, najnovije revizije prostornih planova morskog područja pokazuju da je postignut jasan napredak u provedbi članka 5. stavka 1., uz sustavniju upotrebu podataka o okolišu, analize kumulativnog pritiska i poveznica s ciljevima Okvirne direktive o morskoj strategiji. S druge strane, primjena pristupa utemeljenog na ekosustavima u praksi i dalje je neujednačena

[18] Dodatni nacionalni primjeri dostupni su u popratnoj studiji. Dobar je primjer višedržavnog pristupa integraciji strateške procjene utjecaja na okoliš projekt „Strateško planiranje održive budućnosti Baltičkog mora utemeljeno na ekosustavu" (SEABAS), koji se trenutačno financira iz programa Interreg za Baltičko more.

[19] PlanWise4Blue |Europska platforma za prostorno planiranje morskog područja.

među zemljama. To je djelomično posljedica različitog tumačenja tog koncepta na nacionalnoj razini i nepostojanja okvira na razini EU-a koji je u većoj mjeri operativan. Iako su razmatranja temeljena na ekosustavima u velikoj mjeri obuhvaćena strateškom procjenom utjecaja na okoliš i povezanim postupcima, u budućim ciklusima planiranja ima prostora za sustavnije uključivanje tih analiza u obliku jasno formuliranih odredbi o prostornom planiranju, kriterija za donošenje odluka i mehanizama praćenja u okviru samih prostornih planova morskog područja.

2.2.2. Razmatranje okolišnih, gospodarskih, socijalnih i sigurnosnih aspekata

Države članice općenito su sustavno uzimale u obzir okolišne, gospodarske, socijalne i sigurnosne aspekte pri izradi i provedbi prostornih planova morskog područja, u skladu s člankom 6. stavkom 2. točkom (b) Direktive o prostornom planiranju morskog područja. Pitanjima okoliša općenito se posvećivala najveća pozornost i ona su dosljedno uključena u prostorno planiranje morskog područja, što upućuje na snažnu povezanost s postupcima strateške procjene utjecaja na okoliš i usklađenost s obvezama na temelju zakonodavstva EU-a u području zaštite okoliša. Gospodarski aspekti prvenstveno su obuhvaćeni prostornom organizacijom ključnih pomorskih sektora, posebno energije iz obnovljivih izvora na moru, pomorskog prometa, luka i drugih aktivnosti plavog gospodarstva (kao što je akvakultura). S druge strane, socijalna pitanja neravnomjerno su uključena, često na temelju savjetovanja s dionicima (na primjer sa sektorom ribarstva) i ciljeva planiranja na visokoj razini, a ne donošenjem posebnih analitičkih okvira. Sigurnosni aspekti, osobito pomorska sigurnost i ograničenja povezana s obranom, obično su se razmatrala određivanjem prostornih područja, pravila puta i zona isključenja ili ograničenja.

Primjeri razmatranja sigurnosnih aspekata[20] u prostornim planovima morskog područja: sigurnosni zahtjevi uključeni su u nekoliko prostornih planova morskog područja. Irska zahtijeva procjene rizika navigacije te potrage i spašavanja na razini projekta (primjenom alata kao što je paket instrumenata koji je razvila Međunarodna organizacija za pomorsku pomoć u plovidbi (IALA)), u skladu s nacionalnim planiranjem za hitne situacije i obranu. Francuski planovi fasada sadržavaju posebne odjeljke za analizu rizika i popis aktivnosti u području pomorskog nadzora i kapaciteta za odgovor. Švedska promiče sustave upravljanja pomorskim prometom, za koje se očekuje da će smanjiti sudare i nasukavanje za više od 60 %, te utvrđuje nadogradnje luka i navigacijskih kanala koje su potrebne za otklanjanje sigurnosnih nedostataka. Ti primjeri pokazuju kako prostorno planiranje morskog područja može poboljšati pomorsku sigurnost strukturiranom procjenom i koordinacijom sa specijaliziranim tijelima.

Najnovija kretanja upućuju na to da je došlo do postupnog prelaska s opisnog pristupa na strukturiranije pronalaženje kompromisa među različitim ciljevima. U nekoliko država članica revizijama prostornih planova morskog područja sve se više nastoji postići ravnoteža između želje za ubrzanjem uvođenja energije na moru i potrebe za zaštitom bioraznolikosti, omogućiti suživot ribarstva s drugim sektorima i osigurati sigurnost plovidbe. Sigurnosna pitanja sve su važnija s obzirom na sve veće natjecanje za pomorski prostor i potrebu za zaštitom kritične

[20] *Dodatni primjeri dostupni su u popratnoj studiji*.

infrastrukture, dok su gospodarski i okolišni ciljevi sad jasnije utvrđeni na razini prostornih planova morskog područja nego što su bili u prvom ciklusu planiranja.

Unatoč tom napretku, i dalje postoje razlike u opsegu socioekonomskih i sigurnosnih analiza te mjere u kojoj se one provode u praksi. Metodologije koje se koriste za okolišne aspekte su razvijenije te je dostupno više podataka, dok se socijalni učinci i kumulativni socioekonomski učinci često kvalitativno uzimaju u obzir. Općenito, prostorno planiranje morskog područja sve se više koristi kao strateški okvir za usklađivanje okolišnih, gospodarskih, socijalnih i sigurnosnih aspekata, iako se očekuje da će se metodologije dodatno razvijati kako države članice budu ulazile u sljedeće cikluse planiranja.

2.2.3. Promicanje usklađenosti

Od prvog ciklusa provedbe države članice postupno intenziviraju svoje mjere za promicanje usklađenosti između prostornog planiranja morskog područja i povezanih politika, strategija i postupaka planiranja, kako je propisano člankom 6. stavkom 2. točkom (c) Direktive o prostornom planiranju morskog područja. Sve obalne države članice sad izričito pridaju značaj pomorskom prostornom planiranju kao koordinacijskom okviru za usklađivanje okolišnih, sektorskih i prostornih ciljeva u morskom okolišu, iako se stupanj usklađenosti različitih politika razlikuje među zemljama.

Najdosljedniji pristup postizanju tog cilja vidljiv je u politikama morskog okoliša[21], koje su usklađene s ciljevima i dokazima koji se zahtijevaju na temelju Okvirne direktive o morskoj strategiji te Direktive o pticama[22] i Direktive o staništima[23]. U mnogim se slučajevima zahtjevi u pogledu zaštite okoliša uzimaju u obzir u određivanjem posebnih prostornih područja, uvjetima planiranja ili odredbama o zaštiti, uz potporu postupaka strateške procjene utjecaja na okoliš. U drugim državama članicama dosljednosti se više pristupa upućivanjima na visokoj razini i koordinacijom postupaka, pri čemu se konkretna integracija politika rješava u kasnijim fazama ili na pojedinačnoj osnovi.

Većina država članica izričito upućuje na poveznice s Okvirnom direktivom o morskoj strategiji i Okvirnom direktivom o vodama[24], često usklađivanjem okolišnih ciljeva i određivanjem posebnih prostornih područja. U nekim slučajevima ista tijela nadziru provedbu i Direktive o prostornom planiranju morskog područja i Okvirne direktive o morskoj strategiji, što olakšava razmjenu podataka i stručnog znanja.

Uspješan primjer iz prakse[25]: Francuska koristi potpuno integrirani instrument na razini fasade (*Documents Stratégiques de Façade*, DSF), koji je istodobno prostorni plan morskog područja i strateški okvir za provedbu Okvirne direktive o morskoj strategiji. Obveze u području okoliša (mreža Natura 2000, ciljevi Okvirne direktive o morskoj strategiji, obveze

[21] Vidjeti i evaluaciju Okvirne direktive o morskoj strategiji (SWD(2025) 50), dio 1. – Poglavlje o usklađenosti.

[22] Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (kodificirana verzija).

[23] Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore.

[24] Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike.

[25] Dodatni primjeri dostupni su u popratnoj studiji.

iz Okvirne direktive o vodama) uključene su u karte za korištenje DSF-ova i akcijski plan za određenu fasadu (koji se sastoji od tematskih popisa aktivnosti), čime se osigurava da su prostorne smjernice i mjere upravljanja objedinjene u okviru jednog planskog dokumenta.

Osim politike zaštite okoliša, pomorsko prostorno planiranje sad se još više koristi za poboljšanje koordinacije s okvirima za energetiku, pomorski promet, razvoj luka i planiranje obale. Najnovije revizije planova i ciljana ažuriranja upućuju na trend razvoja jasnijeg razumijevanja interakcije prostornog planiranja morskog područja s nacionalnim sektorskim strategijama, osobito ako postoje znatne prostorne implikacije. Razlike u upravljačkim strukturama, ciklusima planiranja i zakonskim mandatima i dalje utječu na usklađivanje, ali prostorno planiranje morskog područja sve se više prepoznaje kao stabilan referentni okvir za upravljanje tim interakcijama.

U određenim slučajevima, a posebno u prenapučenim područjima, za osiguravanje usklađenog planiranja treba uzeti u obzir i to da različiti dionici zajednički koriste prostor. U nekoliko država članica sve se više razmatraju sinergije i mogućnosti dijeljenja prostora, među ostalim na temelju novih pristupa višenamjenskim područjima, koja obično uključuju obnovljive izvore energije na moru i akvakulturu, ili kombiniranjem ciljeva u području energetske infrastrukture i bioraznolikosti. Iako mehanizmi za procjenu interakcija postoje u svim državama članicama, takvi su pristupi i dalje uglavnom istraživački i oslanjaju se na eksperimentiranje na razini projekata, a ne na formalne postupke planiranja. Za primjenu istinskog pristupa „integrirane višenamjenske upotrebe" potrebni su i velika predanost i rano uključivanje predmetnih dionika.

Općenito, iskustvo u provedbi elemenata prostornog planiranja morskog područja upućuje na postupni prelazak s formalnih provjera dosljednosti na stvarnu koordinaciju. Iako države članice imaju različite pristupe, postoji opći trend uključivanja usklađenosti u rutinske mehanizme upravljanja, uz potporu međuministarskih koordinacijskih mehanizama, zajedničkih podatkovnih sustava i preispitivanja iterativnih planova. Očekuje se da će se taj trend nastaviti kako se pomorsko prostorno planiranje bude razvijalo i kako države članice budu ulazile u sljedeće cikluse planiranja.

2.2.4. Interakcije kopna i mora

Sve države članice uključile su interakciju kopna i mora u svoje okvire prostornog planiranja morskog područja, kako je propisano člankom 4. stavkom 2. i člankom 6. stavkom 2. točkom (a) Direktive o prostornom planiranju morskog područja. Međutim, temeljitost, opseg i intenzitet interakcija kopna i mora znatno se razlikuju među zemljama, što je posljedica razlike u ustavnim odredbama, administrativnim ovlastima i regulatornim tradicijama, osobito u smislu podjele odgovornosti između tijela za morsko i kopneno prostorno planiranje.

Većina država članica razmatra interakcije kopna i mora na međusektorskoj razini, a ne na temelju potpuno integriranog pristupa planiranju. U prostornim planovima morskog područja obično se utvrđuju ključne dodirne točke kao što su luke i pristup pomorskom prometu, priključci na energiju i mrežu, zaštita obale, pritisci na okoliš koji potječu s kopna i ekološka povezanost duž obale. Strateške procjene utjecaja na okoliš često su podupirale integraciju tih dodirnih točaka tako što su se u njima isticali kumulativni učinci politika na moru i obali te potreba za njihovom usklađenošću.

Uočeni su napredniji pristupi, u kojima institucionalni aranžmani omogućuju blisku koordinaciju sustava pomorskog i kopnenog prostornog planiranja. U tim slučajevima prostorni planovi morskog područja sadržavaju jasnije smjernice za usklađivanje infrastrukture na moru s onom kopnenom, okvirima za razvoj obale i ciljevima upravljanja okolišem. Nekoliko država članica posvetilo je veću pozornost interakcijama kopna i mora u najnovijim ažuriranjima svojih prostornih planova morskog područja, posebno kao odgovor na povećano uvođenje energije iz obnovljivih izvora na moru, razvoj luka i potrebe za prilagodbom klimatskim promjenama.

S druge strane, u državama članicama s fragmentiranijim upravljačkim strukturama ili strogo odvojenim nadležnostima za prostorno planiranje kopnenog i morskog područja (u kojima prostorno planiranje morskog područja obuhvaća samo isključivi gospodarski pojas) interakcije kopna i mora često su se razmatrale samo općenitim upućivanjima, pri čemu se provedba uglavnom svodila na donošenje odluka na razini projekta i sektorskih postupaka izdavanja dozvola.

2.2.5. Sudjelovanje dionika i javnosti

Sve države članice uspostavile su mehanizme kojima se osigurava sudjelovanje dionika i javnosti u prostornom planiranju morskog područja, u skladu s člankom 6. stavkom 2. točkom (d) i člankom 9. Direktive o prostornom planiranju morskog područja Sudjelovanje javnosti općenito se temelji na zakonskim postupcima planiranja i procjene utjecaja na okoliš, čime se osiguravaju minimalne i pravno usklađene mogućnosti za savjetovanje. Budući da prostorno planiranje morskog područja uključuje razmatranje pitanja okoliša i učinaka na njega, države članice moraju primjenjivati načela iz Direktive o sudjelovanju javnosti[26] pri uključivanju dionika i javnosti u postupak prostornog planiranja morskog područja, osobito pri provedbi strateške procjene utjecaja na okoliš.

Osim tih osnovnih zahtjeva, pristupi sudjelovanju dionika znatno se razlikuju među nacionalnim kontekstima, što je posljedica razlika u ustavnim strukturama, administrativnim tradicijama, kulturama planiranja i regulatornim okvirima.

Općenito, u državama članicama sudjelovanje dionika razvilo se iz pretežno formalnog savjetovanja u strukturiraniji i, u nekim slučajevima, trajniji model sudjelovanja. Prva generacija prostornih planova morskog područja uvelike se oslanjala na javna savjetovanja provedena tijekom pripremne faze prostornog plana morskog područja i postupka strateške procjene utjecaja na okoliš. U novijim planovima i preispitivanjima koja su u tijeku javna savjetovanja sve se više dopunjuju ciljanim sektorskim savjetovanjima, tematskim radionicama, bilateralnim razmjenama i digitalnim alatima, kao što su interaktivne platforme za mapiranje[27].

[26] Direktiva 2003/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o osiguravanju sudjelovanja javnosti u izradi određenih planova i programa koji se odnose na okoliš i o izmjeni direktiva Vijeća 85/337/EEZ i 96/61/EZ s obzirom na sudjelovanje javnosti i pristup pravosuđu.

[27] Studija Europske komisije o sudjelovanju dionika u prostornom planiranju morskog područja, 2023., https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/media/document/15560.

Vidljiv je jasan trend jačanja međusektorske suradnje, osobito među tijelima i dionicima u području energetike, pomorskog prometa, okoliša, ribarstva i obalnog razvoja. U nekoliko država članica osnovana su stalna ili polustalna savjetodavna ili koordinacijska tijela, kao i međuministarski odbori, kako bi se poduprli provedba i praćenje, čime se omogućuje proširivanje dijaloga s dionicima i izvan okvira faze donošenja te na praćenje i preispitivanje. U slučajevima u kojima takva suradnja postoji, ona doprinosi većoj transparentnosti, predvidljivosti i zajedničkoj odgovornosti za ishode prostornog planiranja morskog područja.

Uspješni primjeri iz prakse:

- Cipar je primjer dobro osmišljenog i transparentnog postupka savjetovanja. Postupak se sastoji od dvije faze savjetovanja na nacionalnoj razini u kojima se prezentacije za pojedine gradove kombiniraju s internetskom platformom za pisane podneske, pri čemu su svi nacrti karata javno dostupni. Važno je istaknuti da su tako prikupljene informacije dovele do konkretnih promjena u prostornom planiranju morskog područja. Na primjer, premještene su jedinice akvakulture kako bi se izbjegli konflikti s energetskom infrastrukturom, uvedene su posebne zone za polaganje kabela kako bi se smanjili navigacijski rizici te su formalizirana višenamjenska područja za upravljanje supostojanjem aktivnosti kao što su energetika, promet, turizam, kulturna baština i obrana. U konsolidiranom izvješću o primjedbama i odgovorima dokumentirano je kako su povratne informacije utjecale na oblikovanje konačnog plana, čime je osigurana potpuna sljedivost,
- u Nizozemskoj su dionici u ribarstvu uključeni u prostorno planiranje morskog područja strukturiranim i kontinuiranim postupkom uključivanja, koji se prije svega provodio pri reviziji prostornog plana morskog područja Sjevernog mora povezanoj s proširenjem energije iz obnovljivih izvora na moru. Osim obveznih javnih savjetovanja, organizacije za ribarstvo kao što su VisNed (nizozemsko udruženje za ribarstvo) i POV (nizozemska organizacija proizvođača u ribarstvu) sudjeluju u posebnom sektorskom dijalogu i ciljanim razmjenama. Na taj se način razmatraju pitanja povezana s ribarstvom, kao što su pristup ribolovnim područjima, sigurnost i usporedno postojanje, kao i okolišni i energetski ciljevi, potpora transparentnosti i utemeljeni kompromisi. I dalje postoje izazovi, uključujući prostorne konflikte, sigurnosne rizike i nedostatak podataka. Ispituju se inovativna rješenja, kao što su dinamično zoniranje i suradnička istraživanja (npr. Ekološki program za odobalne vjetroelektrane (Wozep)), kako bi se uravnotežili suprotstavljeni interesi. Nizozemski pristup usklađen je s Direktivom o prostornom planiranju morskog područja i uključuje međunarodnu suradnju sa susjednim zemljama Sjevernog mora.

S druge strane, sudjelovanje dionika u pogledu temeljitosti, kontinuiteta i uravnoteženosti i dalje je neujednačeno. Iako su institucijski dionici i dobro organizirani sektorski akteri, posebno pomorske industrije velikih razmjera, općenito dobro integrirani u postupke planiranja, uključivanje lokalnih zajednica, malog ribolova, subjekata u akvakulturi, manjih gospodarskih subjekata i organizacija civilnog društva i dalje je mnogo promjenjivije i često ograničeno na *ad hoc* savjetovanja, a ne sustavno i trajno u cijelom ciklusu planiranja. U nekim su državama članicama ograničeni kapaciteti uprava i dionika, različiti mandati na različitim razinama vlasti i složenost postupaka prostornog planiranja morskog područja i dalje prepreka dosljednijem i uključivijem sudjelovanju.

2.2.6. Upotreba najboljih dostupnih podataka i razmjena podataka

Prostorno planiranje morskog područja u državama članicama temelji se na širokoj i sve strukturiranijoj upotrebi podataka, u skladu s člankom 6. stavkom 2. točkom (e) i člankom 10. Direktive o prostornom planiranju morskog područja. Svi prostorni planovi morskog područja temelje se na kombinaciji postojećih okolišnih, socioekonomskih i sektorskih skupova podataka te se posebno oslanjaju na podatke generirane na temelju zakonodavstva EU-a, posebno Okvirne direktive o morskoj strategiji, Direktive o pticama i Direktive o staništima te relevantnih sektorskih okvira, dopunjene izvorima na razini morskog bazena ili na razini EU-a kao što su EMODnet, usluge praćenja morskog okoliša programa Copernicus i Europski atlas mora.

U većini slučajeva nadležna tijela organiziraju upotrebu podataka putem posebnih nacionalnih postupaka ili platformi u okviru kojih se objedinjuju informacije koje dostavljaju različita nadležna tijela i sustavi praćenja.

Strateška procjena utjecaja na okoliš obično je primarni mehanizam za organiziranje i validaciju podataka o okolišu, koji se zatim integriraju u prostorno planiranje morskog područja. Polazne vrijednosti za okoliš, analize pritiska i procjene kumulativnog učinka obično se temelje na podacima o praćenju iz Okvirne direktive o morskoj strategiji, inventaru mreže Natura 2000, nacionalnom kartiranju morskog dna, skupovima podataka o ribarstvu i pomorskom prometu te sektorskim informacijama (npr. energija na moru, luke, kabeli). Nekoliko država članica izričito koristi deskriptore, pokazatelje i cikluse procjene iz Okvirne direktive o morskoj strategiji kao okolišne smjernice za način korištenja podataka za prostorne planove morskog područja, dok se druge neizravno oslanjaju na njih kao kontekstualne dokaze za pomoć u razvoju prostornih planova morskog područja i donošenju odluka o izdavanju dozvola.

Mnoge države članice uložile su u nacionalnu ili regionalnu infrastrukturu za podatke o moru kako bi poduprle prostorno planiranje morskog područja. Primjer takve infrastrukture su morski geoportali, zajedničke platforme geografskih informacijskih sustava (GIS) i alati za potporu pri donošenju odluka koji omogućuju prostorno preklapanje upotreba, ograničenja i osjetljivosti okoliša. U nekim slučajevima ti sustavi nisu osmišljeni samo za potporu izradi prostornih planova morskog područja, nego i za strateške procjene utjecaja na okoliš, odgovarajuće procjene i naknadna odobrenja na razini projekta, čime se poboljšava dosljednost u fazama planiranja i izdavanja dozvola.

S druge strane, među državama članicama postoje znatne razlike u usporedivosti i operativnoj upotrebi podataka, što je posljedica razlika u dostupnosti podataka i tehničkom kapacitetu. U nekoliko se slučajeva u prostornim planovima morskog područja ili strateškoj procjeni utjecaja na okoliš izričito navodi da su podaci ograničeni, a to se u prvom redu odnosi na podatke o uslugama ekosustava, kumulativnim pritiscima, učincima klimatskih promjena i socioekonomskim interakcijama. U slučajevima u kojima nema dovoljno podataka, u prostornim planovima morskog područja obično se primjenjuje predostrožni pristup, detaljnija analiza odgađa se za sljedeće cikluse planiranja ili se za prikupljanje dodatnih dokaza koriste procjene na razini projekta.

Uspješni primjeri iz prakse:

- Španjolska koristi platformu INFOMAR za usklađivanje skupova podataka i kriterija za izdavanje dozvola za prostorno planiranje morskog područja, tijela za provedbu Okvirne direktive o morskoj strategiji i tijela za upravljanje obalnim područjem, čime se olakšava operativno usklađivanje u svim područjima politika,
- baltičke države članice i države članice na Sjevernom moru posebice sustavno koriste regionalne skupove podataka i alate razvijene u okviru projekata HELCOM-VASAB, OSPAR i projekata prostornog planiranja morskog područja koje financira EU.

2.2.7. Suradnja među državama članicama i na razini morskog bazena

Suradnja u prostornom planiranju morskog područja među državama članicama dodatno je ojačana, u skladu s člankom 6. stavkom 2. točkom (f) i člankom 11. Direktive o prostornom planiranju morskog područja. Suradnja je standardni element postupka prostornog planiranja morskog područja, osobito u zajedničkim morskim bazenima, i utvrđena je kombinacijom formalnih postupaka, regionalnih okvira i suradnje na temelju projekata. Međutim, stupanj i vrsta suradnje te njezin praktični utjecaj na ishode planiranja znatno se razlikuju među morskim bazenima i zemljama.

Većina država članica uspostavila je mehanizme za savjetovanje, koordinaciju i razmjenu informacija sa susjednim zemljama. Obično su to savjetovanja o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš i prostornom planiranju morskog područja, bilateralni sastanci i sudjelovanje u regionalnim strukturama morskih bazena. Prekogranična savjetovanja u okviru strateške procjene utjecaja na okoliš i dalje su najsustavniji i pravno najpouzdaniji kanal za suradnju, koji omogućuje rano obavješćivanje, razmjenu dokumentacije i razmatranje prekograničnih utjecaja na okoliš. U nekoliko slučajeva ti su postupci pridonijeli boljem usklađivanju baza dokaza, procjena utjecaja na okoliš i pretpostavki u planiranju među zemljama.

Osim formalnih savjetovanja, suradnja se često organizira na temelju postojećih regionalnih okvira upravljanja, kao što su radna skupina HELCOM-VASAB za prostorno planiranje morskog područja Baltičkog mora, strukture povezane s Komisijom OSPAR i Inicijativa za širi bazen Sjevernog mora u sjeveroistočnom Atlantiku, kao i u okviru koordinirane provedbe Protokola o integriranom upravljanju obalnim područjima uz Barcelonsku konvenciju. Ti okviri osiguravaju zajednička načela, smjernice i forume za dijalog koji, s druge strane, pridonosi usklađivanju pristupa prostornom planiranju, osobito u području okolišnih ciljeva, pomorskog prometa i energije na moru. Osim toga, projekti i platforme koje financira EU imaju komplementarnu ulogu jer olakšavaju zajedničke studije, zajedničke metodologije i pilot-aplikacije, osobito u odnosu na procjene kumulativnog učinka, pristupe utemeljene na ekosustavima i prekograničnu upotrebu podataka[28].

[28] EU je tijekom godina pružio znatnu financijsku potporu razvoju višedržavne suradnje u prostornom planiranju morskog područja. Na primjer, programom Interreg za Baltičko more već se više od 20 godina podupiru projekti suradnje u tom području. Financijska potpora osigurana je i u okviru drugih programa Interrega, uključujući program Interreg za južni Baltik (npr. projekt SEAPLANSPACE) i program Interreg za Sjeverno more (npr. projekt NORSAIC).

Uspješan primjer iz prakse:

Inicijativa za morski bazen šireg Sjevernog mora (GNSBI), koju su 2023. pokrenule Nizozemska i Francuska, okuplja devet zemalja koje omeđuju šire Sjeverne more (BE, DK, FR, DE, IE, NL, NO, SE, UK). Cilj joj je poboljšati usklađenost prostornog planiranja morskog područja i upravljanja morskim područjem u cijelom bazenu usklađivanjem prioriteta u područjima kao što su energija na moru, ribarstvo/akvakultura, pomorski promet i očuvanje prirode te podupiranjem prekograničnog pristupa utemeljenog na ekosustavima kako bi se optimiziralo korištenje zajedničkih voda. U suradnji s postojećim forumima kao što su Organizacija energetske suradnje zemalja na Sjevernom moru (NSEC) te konvencije o zaštiti morskog okoliša sjeveroistočnog Atlantika iz Osla i Pariza (OSPAR), njome se jača koordinacija među ministrima, tijelima i dionicima te promiče razmjena podataka i znanja. Šest dobrovoljnih tehničkih područja rada (upravljanje, višenamjenska upotreba/zajednička upotreba, očuvanje prirode, kumulativni utjecaji, dugoročne perspektive ribarstva i razmjena znanja) strukturirani su okvir za uklanjanje kumulativnih pritisaka i održavanje ekoloških ograničenja.

U praksi suradnja među državama članicama i na razini morskih bazena i dalje u različitoj mjeri utječe na određene odluke o prostornom planiranju. Iako je uočeno da su se neke države članice uskladile u smislu određivanja zona, koridora ili mjera za zaštitu okoliša, u mnogim slučajevima suradnja uglavnom služi za potporu uzajamnom informiranju i razmjeni informacija, a ne za postizanje zajedničkih ili koordiniranih ishoda planiranja. Razlike u ciklusima planiranja, pravni status prostornih planova morskog područja, administrativne ovlasti i nacionalni prioriteti i dalje sprečavaju dublju integraciju.

2.2.8. Suradnja s trećim zemljama

Većina država članica surađuje s trećim zemljama, posebno ako je to prijeko potrebno zbog zajedničkih morskih bazena, migracijskih ekosustava ili prekograničnih pomorskih aktivnosti. U praksi se takva suradnja provodi uglavnom u okviru postojećih struktura kao što su regionalne konvencije o moru, međunarodne organizacije i projekti EU-a[29], a ne na temelju formalnih bilateralnih sporazuma o prostornom planiranju morskog područja. Države članice koje dijele morsku granicu sa zemljama izvan EU-a u Baltičkom moru, Sredozemnom moru, Crnom moru i sjeveroistočnom Atlantiku izvješćuju o sustavnijoj bilateralnoj suradnji. U nekim morskim bazenima geopolitička kretanja utjecala su na kontinuitet i opseg regionalne i bilateralne suradnje.

S trećim zemljama se najviše surađuje na razini oblikovanja strategije i razmjene informacija. Države članice najčešće sudjeluju u regionalnim platformama i tehničkim forumima radi razmjene podataka, usklađivanja okolišnih ciljeva i rasprave o sektorskim kretanjima, osobito

[29] Nekoliko projekata za prostorno planiranje morskog područja koji su u tijeku i koje financira EU obuhvaća treće zemlje (npr. MEDIGREEN, NESBp). Programi u okviru inicijative Interreg, u kojima treće zemlje sudjeluju ravnopravno s državama članicama, pružaju i posebnu mogućnost razvoja suradnje s trećim zemljama u području prostornog planiranja morskog područja te ima više primjera takvih projekata u programu Interreg za Crno more, programu Interreg ADRION (koji obuhvaća Jadransko i Jonsko more) i na Sredozemlju.

u području zaštite okoliša, sigurnosti pomorskog prometa, ribarstva i akvakulture te novih upotreba kao što je energija iz obnovljivih izvora na moru. Te interakcije pridonose boljoj informiranosti i poboljšavaju uzajamno razumijevanje, ali rijetko dovode do koordiniranih ili zajednički dogovorenih rješenja za prostorno planiranje. U nekoliko su slučajeva projekti koje financira EU ili regionalne inicijative s utvrđenim vremenskim okvirom bili razlog za suradnju, što je dovelo do fragmentiranih ishoda ili je suradnja prekinuta nakon prestanka financiranja projekata.

Dokazi upućuju na to da je suradnja s trećim zemljama djelotvornija ako je sastavni dio dugogodišnje regionalne strukture i ako je povezana s obvezama u području okoliša na temelju međunarodnih konvencija. Međutim, sustavni mehanizmi za uključivanje takve suradnje u obliku konkretnih odredbi o prostornom planiranju morskog područja ili koordiniranih mjera prostornog planiranja i dalje su ograničeni. Općenito je postignut napredak u održavanju dijaloga i razmjeni informacija. Međutim, i dalje treba raditi na tome da se u budućim ciklusima planiranja poboljša sposobnost država članica da u provedbu prostornog planiranja morskog područja temeljitije i dosljednije integriraju razmatranja u pogledu trećih zemalja.

2.3. Problemi u provedbi

Iskustvo u provedbi prostornog planiranja morskog područja iz prethodnog ciklusa izvješćivanja potvrdilo je da je prostorno planiranje morskog područja sad središnji i dobro uhodan element pomorskog upravljanja u EU-u. Sve je više referentni okvir za organiziranje različitih upotreba morskog prostora i potporu koordinaciji politika na nacionalnoj razini i razini morskih bazena. S druge strane, postoji niz područja u kojima bi se uloga prostornog planiranja morskog područja mogla dodatno ojačati kako bi se odgovorilo na promjenjive ciljeve politike i sve veću potražnju za morskim prostorom.

Prvi problem odnosi se na međusektorsku koordinaciju na različitim razinama vlasti. Prostorno planiranje morskog područja već pruža zajednički prostorni okvir u kojem se uzimaju u obzir okolišni, gospodarski i socijalni ciljevi. Međutim, zbog sve više interakcija među politikama u području energetike, okoliša, ribarstva, akvakulture, prometa, sigurnosti i prilagodbe klimatskim promjenama sve se više očekuje da će se prostornim planiranjem morskog područja olakšati usklađenost ne samo među sektorima, nego i među nacionalnim, regionalnim i lokalnim tijelima. U mnogim državama članicama odgovornost za provedbu prostornog planiranja morskog područja raspodijeljena je na sve razine vlasti, što dodatno otežava koordinaciju. Iako u većini slučajeva postoje koordinacijski mehanizmi, oni nisu jednako djelotvorni, a iskustvo u provedbi pokazuje da ima prostora za daljnje jačanje uloge prostornog planiranja morskog područja kao stabilnog stupa koordinacije koji povezuje sektorske politike, strategije, ciljeve i provedbene instrumente na svim razinama vlasti. Osim toga, sve veća potražnja za prostorom povećava potrebu za time da sektori djeluju u područjima koja se preklapaju ili susjednim područjima, a time i za planiranjem primjene pristupa „integrirane višenamjenske upotrebe” od samog početka i u bliskoj suradnji s dionicima.

Drugi se problem odnosi na regionalnu dimenziju prostornog planiranja morskog područja i dimenziju morskih bazena. Suradnja na razini morskih bazena postala je standardni element postupka prostornog planiranja morskog područja, uz potporu regionalnih konvencija, projekata koje financira EU i uspostavljenih platformi za suradnju. Međutim, geopolitičke okolnosti te razlike u ciklusima planiranja, nacionalnim mandatima i pristupima provedbi mogu ograničiti mjeru u kojoj se regionalni ciljevi sustavno odražavaju u rezultatima

prostornog planiranja. Jačanje regionalnih pristupa moglo bi pomoći u postizanju veće dosljednosti u načinu rješavanja zajedničkih pritisaka, kumulativnih učinaka i prekograničnih infrastrukturnih potreba, uz poštovanje nacionalnih nadležnosti.

Još jedan problem odnosi se na važnost usklađivanja instrumenata s politikama zaštite okoliša, posebno s Okvirnom direktivom o morskoj strategiji i povezanim zahtjevima i okvirima za očuvanje i obnovu prirode, kao i s ciljevima prilagodbe klimatskim promjenama. Postupci prostornog planiranja morskog područja općenito su dobro usklađeni s tim politikama iz postupovne perspektive, u prvom redu putem strateških procjena utjecaja na okoliš i razmjene podataka. Međutim, s obzirom na to da su ciljevi politike sve više usmjereni na stanje, otpornost i obnovu ekosustava, kao i na njihovu prilagodbu klimatskim promjenama, ima prostora za dodatno pojašnjenje prostornog planiranja morskog područja kako bi se osiguralo da se njime podupire prenošenje tih ciljeva u odluke o prostornom planiranju. Načini pojašnjavanja prostornog planiranja morskog područja uključuju posvećivanje veće pozornosti interakcijama kopna i mora, ranjivosti obale i prostornim implikacijama klimatskih promjena te daljnjem podupiranju održivog razvoja sektora plavog gospodarstva.

Drugi novi problem odnosi se na organiziranje i upotrebu podataka i znanja. Ostvaren je znatan napredak u razvoju infrastrukture podataka o moru i alata za potporu odlučivanju za prostorno planiranje morskog područja, koji se često temelje na inicijativama na razini EU-a i regionalnoj suradnji. Kako se pomorsko prostorno planiranje razvija, sve je veći interes za jačanje veza sa sustavima za promatranje i praćenje oceana kako bi se poduprlo prilagodljivo planiranje, poboljšalo razumijevanje kumulativnih učinaka i poboljšala baza dokaza za donošenje odluka u svim područjima politika.

Naposljetku, sve veći broj inicijativa EU-a koje se odnose na morski prostor upućuje na potrebu za većom usklađenošću i pojednostavnjenjem u svim područjima politika. Očekuje se da će se prostorno planiranje morskog prostora sve više provoditi na dodirnim točkama više sektora, strategija, planova i zahtjeva za izvješćivanje. Iako to pokazuje da prostorno planiranje morskog područja ima potencijal kao integracijski alat, pokazuje i koliko je važno njime pojednostavniti, a ne dodatno povećati složenost upravljanja. Djelotvornost prostornog planiranja morskog područja kao glavnog instrumenta za planiranje i koordinaciju mogla bi se povećati daljnjim usklađivanjem ciljeva, rokova i protoka informacija među politikama.

Općenito, prethodno navedeni problemi ukazuju na mogućnosti za daljnju nadogradnju čvrstih temelja utvrđenih Direktivom o prostornom planiranju morskog područja. Iskustvo iz uzastopnih ciklusa planiranja čvrst je temelj za razmatranje načina na koji bi se prostorno planiranje morskog područja moglo dodatno ojačati kao središnji stup upravljanja oceanima u EU-u, među ostalim u kontekstu predstojeće revizije Direktive o prostornom planiranju morskog područja i izrade budućeg Akta o oceanima, kako je najavljeno u Europskom paktu o oceanima donesenom u lipnju 2025.[30]

3. DALJNJI KORACI

Od donošenja Direktive o prostornom planiranju morskog područja okvir politike i pravni okvir kojim se uređuju morske vode EU-a znatno su se promijenili. Prostorno planiranje morskog područja sad se provodi u kontekstu sve bržeg uvođenja energije iz obnovljivih izvora na moru,

[30] COM(2025) 281.; https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/european-ocean-pact_en?prefLang=hr.

jačanja ciljeva zaštite i obnove okoliša, davanja sve veće važnosti pitanjima sigurnosti i otpornosti te očekivanja da se sve više primjenjuje integrirano upravljanje oceana. Te promjene naglašavaju stratešku važnost prostornog planiranja morskog područja kao ključnog koordinacijskog instrumenta, a istodobno razotkrivaju ograničenja u njegovu oblikovanju i provedbi.

Općenito je prepoznato da je prostorno planiranje morskog područja jedan od nekoliko instrumenata koji mogu povezati sektorske politike, okolišne ciljeve i donošenje odluka o prostornom planiranju u područjima mora. S druge strane, iskustvo u provedbi prostornog planiranja morskog područja ukazalo je na strukturne probleme. To uključuje nedosljedno tumačenje ključnih koncepata kao što su pristup utemeljen na ekosustavima, različito postupanje u pogledu interakcija kopna i mora, neujednačeno uzimanje u obzir dionika u području mora, fragmentirane pristupe podacima i praćenju te ograničene kapacitete za koordinaciju prekograničnih ishoda planiranja i ishoda planiranja trećih zemalja.

U tom je kontekstu najavljen budući Akt o oceanima u okviru Europskog pakta o oceanima, kojim se uspostavlja jedinstveni okvir EU-a za zaštitu zdravlja oceana i održiv razvoj plavog gospodarstva. Akt o oceanima zamišljen je kao vodeća inicijativa za upravljanje oceanima koja će se temeljiti na reviziji Direktive o prostornom planiranju morskog područja. Cilj akta bit će jačanje i osuvremenjivanje prostornog planiranja morskog područja kao strateškog instrumenta koji će pridonijeti prioritetima Pakta o oceanima i njihovoj provedbi povećanom međusektorskom koordinacijom na nacionalnoj razini i bolje organiziranim pristupom morskim bazenima. Nalazi iz ovog izvješća o provedbi bit će pravodobna baza dokaza za preispitivanje Direktive 2014/89/EU i razvoj budućeg Akta o oceanima.

Zaključno, ovo izvješće pokazuje da je prostorno planiranje morskog područja u EU-u ušlo u novu fazu provedbe, iako postoje određeni trajni problemi. Mnoge države članice sad su u drugom ili trećem ciklusu planiranja i sve više stavljaju fokus na preispitivanje i ciljano ažuriranje prostornih planova morskog područja te praćenje njihove provedbe. Time se otvara prilika za prelazak na uključivije i cjelovitije planiranje usmjereno na ciljeve, s jasnijim pravilima donošenja odluka, snažnijim vezama s praćenjem i prilagodljivim upravljanjem te boljom usklađenošću između različitih politika i morskih bazena.